

Groeten uit... Caïro

door **Nadia Sonneveld**

Afgelopen najaar bezocht onderzoeker Nadia Sonneveld Egypte, het land waar ze al vele jaren komt voor onderzoek op het gebied van de islam en familierecht. Veel familie-rechtswetten zijn na de omwenteling direct onder vuur komen te staan. Ze zouden vrouwen te veel rechten geven en in strijd met de sharia zijn. Een paar weken voor de eerste vrije parlementaire verkiezingen sprak Sonneveld hierover met een aantal rechters en advocaten, in een context waarin de veranderde veiligheidssituatie in de rechtbanken leidt tot spanningen tussen rechters en advocaten.

Het is de eerste keer dat ik post-revolutionair Egypte bezoek. Zo op het eerste gezicht lijkt er weinig veranderd als ik midden in de nacht in de Egyptische hoofdstad Caïro land en een taxi naar het huis van mijn vrienden neem. Maar als we de wijk binnenrijden valt het me direct op: de appartementgebouwen hebben bijna allemaal een nieuwe toegangspoort. Ze zijn een stuk steviger en wat me vooral verbaast: ze zijn dicht. De angst voor de *baltagiyya* (onruststokers) zit er diep in. Tijdens de revolutiedagen van januari 2011 heeft de minister van Binnenlandse Zaken de politie van straat gehaald, de gevangenen opengezet, en gevangenen en huurlingen de opdracht gegeven om onrust en chaos te creëren. Zo gaat het verhaal in ieder geval. Na de revolutie verdwenen de *baltagiyya* niet want de politie, gehaat als ze was, keerde na de omwenteling maar mondjesmaat in het straatbeeld terug.

Revolutie-leuzen in de omgeving van het Tahrir-plein: "Ik houd van mijn land."

Uitzicht vanuit een minaret op het oude stadscentrum van Caïro.

Scheermes

De invloed van de verminderde politie-aanwezigheid is ook duidelijk in de rechtbank te voelen, zo vertelt rechter Sherif Bey mij. "Na de revolutie heeft iedereen het gevoel dat zijn stem geldt. Advocaten en gedaagden zijn daarop geen uitzondering en verbaal geweld is tegenwoordig schering en inslag in de rechtbank. Rechters worden zelfs fysiek aangevallen en bedreigd. Een scheermes onder de tong vandaan halen, een glas breken en met de scherven zwaaien, ik heb het allemaal al meegemaakt. En geen politie meer die de rechters kan beschermen en de geweldplegers kan afvoeren. Een groep hoge rechters heeft daarom voorgesteld om in de *judicial authority law* een artikel op te nemen waarin een straf van drie jaar bepleit wordt voor een ieder, advocaten inclusief, die de rust in de rechtbank verstoort. En nu hebben de rechters en de advocaten ruzie. Advocaten demonstreren en blokkeren de toegangswegen tot de rechtbanken. Hoge rechters dragen ons op om ons werk neer te leggen, maar daar heb ik geen gehoor aan gegeven. Ik voel me ook bedreigd, maar vind het toch beter als er eerst parlementaire verkiezingen plaatsvinden alvorens de wet aan te passen," zo zegt Sherif Bey rustig. Advocaat, voormalig rechter en UN-expert Ahmed Tawfik is van mening dat beide partijen schuld hebben. In plaats van dat rechters zich toeleggen op het schrijven van wetsvoorstellen die volledige onafhankelijkheid van de uitvoerende macht garanderen, proberen ze advocaten het recht op strafrechtelijke immuniteit tijdens een zitting afhandig te maken. "Maar", zegt hij, "advocaten hadden niet zo agressief moeten reageren en het is niet goed dat ze het rechters onmogelijk maken de rechtbank binnen te gaan en hun werk te doen."

Suzanne-Mubarakwetten

Van protesterende advocaten merk ik niks als ik een grote familierechtbank in Caïro bezoek voor een gesprek met de procureur-generaal. Caïro is zo groot, de kans dat je te maken krijgt met onrusten en demonstraties is vrij klein, zeker als je je buiten het centrum begeeft.

Ik vertel procureur-generaal Hassan Bey al-Husseini dat ik de dag ervoor nog op Al-Jazeera heb gezien dat veel mensen vinden dat de familierechtbanken moeten worden opgeheven, omdat ze vrouwen te veel rechten geven, tegen de islam zijn, en er door de vrouw van de verdreven heerser – Suzanne Mubarak – doorgedrukt zijn. Hassan Bey zegt dat het publiek zich vooral druk maakt om materiële bepalingen zoals de *khul'*-echtscheidingsprocedure die een vrouw het recht geeft om een echtscheiding aan te vragen zonder instemming van haar echtgenoot. "Alles goed en wel, maar dat betekent nog niet dat de familierechtbanken moeten worden opgeheven. Deze reguleren slechts de procedures rondom familierechtzaken en proberen problemen binnen het gezin op te lossen door bemiddeling aan te bieden. En daar is niks mis mee", zegt hij ernstig.

Revolutieleuzen: "Houd het hoofd opgeheven. De revolutie van de jongeren van 25 januari."

Tahrir-plein

Een paar dagen later neem ik de metro naar het inmiddels wereldberoemde Tahrir-plein. Als ik uitstap vallen me direct de vele op de muren gekalkte leuzen op. Sommige zijn al 'oud': "Weg met Mubarak!" Andere, echter, zijn recenter: "Weg met de Militaire Overheersing!" De revolutie is duidelijk nog niet voorbij en de kritiek op de Suzanne-Mubarakwetten zal ook nog wel even doorgaan.

Post-revolutionaire leuzen. Hier wordt de Militaire overgangsraad bekritiseerd voor het niet afschaffen van de noodwet (die al dertig jaar van kracht is) en roept men om zijn aftreden.

Politieke overwegingen, zo gelooft Sherif Bey, spelen een grote rol met betrekking tot de familierechtwetten die nu Suzanne-Mubarakwetten genoemd worden, niet alleen door het grote publiek maar ook door het hoofd van de familierechtbanken zelf. "Iedereen weet dat Suzanne Mubarak een grote rol in de implementatie ervan heeft gespeeld en niemand wil natuurlijk met het oude regime geassocieerd worden, rechters inclusief. Dus daarom roept iedereen dat ze weg moeten, maar ik denk niet dat dat gaat gebeuren. Alhoewel onze samenleving islamitisch is, wordt alleen het familierecht door de regels van het islamitische recht beheerst. Het recht van een vrouw om eenzijdig van haar man te scheiden (*khul'*) heeft zijn wortels in het islamitische recht, er bestaat zelfs een vertelling van de profeet over. Zo'n bepaling zal dus niet snel worden afgeschaft. De huidige voogdijregels die bepalen dat zowel jongens als meisjes tot hun vijftiende bij hun moeder blijven, zullen misschien wel veranderd worden. Ze schaden de rechten van de vader en hebben geen duidelijke basis in de islam", besluit hij zijn verhaal.

Nieuw uitzicht op het Tahrir-plein. T-shirts over de 25 januari revolutie vinden gretig aftrek. Op de achtergrond, achter het Egyptische museum (roze gebouw), het afgebrande NDP partijgebouw van verdreven dictator Mubarak.

Nadia Sonneveld is onafhankelijk onderzoeker op het gebied van islam en recht. In december 2010 verscheen haar boek 'Khul' Divorce in Egypt: Public Debates, Judicial Practices, and Everyday Life', in New York (Oxford University Press) en Cairo (The American University in Cairo Press).

Gaat u binnenkort op reis? degroeten@mr-magazine.nl